ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 127 — Субота, 5 јун 1954

Мики трага за Мула-лом

УКЛЕТИ БРОД

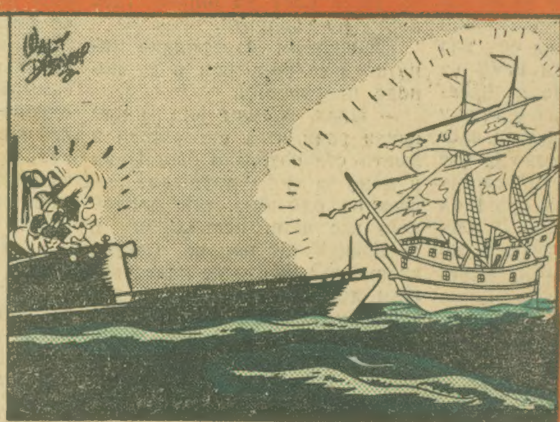

Рајске птице

Рајска птица заслужује у сваком погледу назив „најлепше птице на свету”. Њене дивне боје и облик перја чине је далеко лепшом од свих осталих птица. Има рајских птица чије је перје металног сјаја и прелива се у свим дугиним бојама, према углу под којим се посматра. Друге се одликују ћубом на глави, или изванредно дугачким перјем.

Рајске птице живе искључиво на Новој Гвинеји. Источњачки трговци трговали су на велико њиховим перјем, па ипак нису знали где ове птице живе. Тако су и настале многобројне легенде о њима. Први их је у Европу пренео морепловац Ел Кано, који је после Магеланове смрти преузео команду над шпанском експедицијом. Добио их је на поклон од раџе од Батјана, на малом молучком острву Тидоре. Птице су биле препариране на новогвинејски начин, тј. ноге су им биле отсечене, месо и кости уклоњени, а кожа с перјем осушена на диму. Ово је утицало да се створи мишљење о птицама без ногу, које стално лете и ничим се не хране „сем небеском росом”. Име су добиле по томе што им се као место обитавања приписивао рај.

Први, мада врло непотпун, опис рајске птице дао је швајцарски природњак Геснер половином 16 века. Већ почетком 17 века описане су доста тачно три њихове врсте, а 1726 године још три. Данас је познат велик број врста рајске птице, које се међусобно разликују како обликом перја, тако и бојом. Но, сматра се да још има непознатих врста.

Почетком овог века, кад је цветала трговина перјем рајских птица, париски и амстердамски трговци пронашли би понеки примерак који није припадао ниједној дотада познатој врсти. Али, сви доцнији напори да се пронађе још који такав примерак били су најчешће безуспешни. Најзад је берлински професор Стреземан нашао објашњење ове чудне појаве. То, уствари, и нису биле нове врсте, већ мелези већ познатих врста. Такви мелези јављају се врло ретко: просечно по један на двадесет хиљада рајских птица, али ипак далеко чешће него код других врста птица.

Ма колико биле лепе, рајске птице су ипак само далеке рођаке — врана. Обичније врсте и личе на мале вране, мада им је перје лепше обојено. Данас је познато 39 врста и 59 подврста рајских птица, које носе обично имена некадањих европских владара, пошто је такво давање имена било уобичајено у 19 веку. Изузетак је учинио француски природњак Шарл Луј Наполеон. Он је врсти коју је открио дао име — „републиканска рајска птица”.

О начину живота појединих врста рајских птица зна се врло мало. Код неких само женке леже на јајима и брину се касније о младунцима, док код других оба родитеља ово обављају заједнички. Мало је ко имао прилике да посматра рајске птице у дивљини и за оно што се о њиховом животу зна има се захвалити посматрању примерака у зоолошким баштама. Како изгледа, рајске птице не мењају своје навике доласком у кавез.

Перје рајских птица одавно је на цени. Оно је служило као украс још пре 500 година. Јаничари на двору турских султана китили су се њиме, а у Европи су се за њ плаћале баснословне суме. Птице су ловили помоћу лука и стреле. На врху стреле налазила се дрвена купа, с површином величине шоље за чај. Ударац те стреле убијао је птицу, без спољних озледа и оштећења перја. Ловци би у крунама дрвећа направили мале колибе, у које су се пели зором и у њима остајали до мрака. Тако заклоњени, они би одапињали стреле на птице које би им се приближиле.

Око 1880 године постала је трговина перјем рајских птица врло уносна, а свој врхунац достигла је 1910. Тих година се са Нове Гвинеје извозило и по 80.000 комада осушених кожа рајских птица, чије је перје украшавало женске шешире широм света. Ловци су углавном били Малајци и Папуанци, а трговци Кинези, Арабљани и Холанђани. Лов је био сезонски, пошто перје мужјака, које се једино и тражило, није имало у сва годишња доба подједнаку вредност. С наступањем сезоне, многобројни ловци залазили су у џунглама покривене планине Нове Гвинеје. Кад су се после неколико месеци враћали, остављали су за собом крајеве у којима практично није било више ниједног одраслог мужјака рајске птице.

Рајске птице биле су важан извор прихода и за колонисте. Плантаже кокосових ораха почињале су да дају приход тек после осам до десет година, а цело то време требало је плаћати радну снагу за одржавање плантажа. Излаз из ове тешкоће омогућавао је лов на рајске птице. Неколико недеља лова давало је колонистима средства помоћу којих су могли да одржавају плантаже преко целе године.

Како је број убијених рајских птица из године у годину био све већи, постојала је опасност да ће их потпуно нестати. Међутим, на њихову срећу, женска мода се изменила, а дошло је и до забране лова на Новој Гвинеји. Од 1924 године до данас изгледа да су се рајске птице потпуно опоравиле од губитака, тако да их сад има чак и у близини људских насеља.

Поплава антибиотика

На конгресу лекара који је недавно одржан у Вашингтону говорено је и о открићу нових антибиотика. Акромицин је врло сличан ауреомицину, карбомицин је у трговинском промету добио име магномицин, амфомицин обећава веома много, али још није потпуно испитан. Ту су и гризеомицин и хигромицин, као и стрептограмин, који неутралише велик број клица. Постоје још и аскозин, албомицин, кремомицин, фискамицин, оријентомицин, подомицин, флавицидин, и читава тушта и тма разних других „мицина”, да стручњаци у шали кажу како ће од силних проналазака човечанство остати без иједног од њих, јер лекари неће знати који да препишу болеснику!

ГДЕ, ЗАШТО, КАКО...?

ГДЕ ЈЕ ОСТРВО ЗМАЈЕВА?

Кад се 1912 године посада једног брода за лов на бисере вратила са острва Комода, које лежи у Индиском Океану, морнари су причали да су на њему видели огромне змајеве дуге преко шест метара и необично крволочне. У њихове приче дуго нико није веровао, јер до тог времена о змајевима и аждајама могао се наћи помен само у бајкама и народним причама.

Међутим, кад је неколико месеци касније на Комодо отишла једна научна експедиција, утврђено је да морнари нису измислили своју причу о змајевима, мада су у опису чудовишних животиња прилично претерали. Научници су утврдили да на острву заиста живе џиновски гуштери, који својим изгледом потсећају на змајеве из бајки. Ти необични гмизавци, каквих нигде више на свету нема, дуги су до три метра и веома су прождрљиви. Док се обични гуштери хране мушицама и бубама, „змајеви са Комода” хране се крупним птицама, а често нападају и највеће сисаре.

ГДЕ ИМА ЦРНО-БЕЛИХ ЉУДИ?

На обалама реке Пуруе, у Јужној Америци, живи једно племе урођеника који немају, као остали домороци америчког континента, бакарноцрвену, већ црну и белу кожу. Уствари, њихова кожа је шарена, јер су црна и бела боја распоређене у облику већих и мањих шара неправилног облика. То „шарено племе” живи у пловећим насеобинама, које се, према потреби, могу селити с једног краја реке на други. Но, припадници овог племена нису једини шарени људи на свету, јер и на острву Барбадосу такође има људи са црном и белом кожом.

КАКО МОРСКИ РАК ДОЛАЗИ ДО ПРОСТРАНИЈЕГ „СТАНА”?

Љуштура морског рака, његова „кућа” и заштита, не расте заједно са својим „станаром” и једног дана раку у њој постане тесно. Он тада разбије своју љуштуру и извлачи се из ње. Такав рак-бескућник изложен је многим опасностима. Да би их избегао, он се завлачи у неку дубоку и скровиту пукотину у стени и тамо чека да му израсте нова љуштура. Кад се тако добро сакрије, рак почне да усисава воду, од које се његово меко и нежно тело толико надме да изгледа много веће но што је уствари. Ту воду рак задржава у себи неколико дана, све док му спољни слој коже потпуно не отврдне. За то време он се уопште не креће. Кад добије нову љуштуру, рак избаци из себе усисану воду и опет постаје мали. Његова нова „кућа” много је већа од његовог тела, тако да он у њој извесно време може несметано да расте. А кад му и она постане тесна, он ће је „срушити” и у некој пукотини, надувен од воде, чекати да му израсте нова и пространија.

ЗАШТО ЈЕ ИШЧЕЗЛА ПТИЦА МОА?

У једном преисториском налазишту на Новом Зеланду нађене су кости, перје и делови коже џиновске птице моа. Чак су нађена и јаја у којима је очуван заметак. Ова птица тркачица била је без крила, али је зато имала веома дуге ноге. Она прилично потсећа на ноја. Било је више врста птице моа, од којих су неке биле високе свега један, а друге четири и по метра. Рачуна се да се ова птица појавила на земљи пре више десетина милиона година и да је, вероватно, живела све до 14 века наше ере, а тада је нестала на необјашњив начин. Неки палеонтолози сматрају да је моа нестала углавном због своје неумешности. У потрази за храном, које на копну није било довољно, моа је често залазила у дубоке мочваре, из којих није више могла да се извуче, него је ту морала да утине. У прилог овоме говоре места на којима се данас налазе остаци изумрле птице моа.

ГДЕ ЈЕ МОЈ ПРИЈАТЕЉ?

РОМАН ОД Р. Ф. КАСЛА

(5)

— Да! — одговори Марсовац Цимовим гласом, што ме је необично изненадило, јер сам већ био навикао да он говори гласом који је последњи чуо. — Дошли смо на ову планету не знајући шта ћемо на њој наћи. Могли смо да нађемо расу која би била у стању да нас уништи. Јер, ваш свет је довољно стар и имао је времена да створи цивилизацију која би била много виша од ваше данашње. Али, на Земљи су се догађале ствари које ми Марсовци не разумемо. Човечанство је шест пута почињало свој успон. Египћани, Феничани, Вавилонци, Кинези, Грци, Римљани — сви су нестали, а од њихових тековина остали су само историски споменици. Код нас на Марсу није било толико различитих цивилизација. Ми смо почели свој успон готово истовремено кад и људи на Земљи, али, за разлику од њих, нисмо престајали да идемо напред... Дакле, као што сам већ рекао, ми нисмо знали на шта ћемо овде наићи и због тога смо, учинивши се невидљивим, затајили од вас колико нас је дошло, да би у случају да један или двојица настрадају ипак остао неко да пошаље сигнал о нашем неуспеху. Из истог разлога сложили смо се да ће најбоље бити да одговарамо гласом који смо последњи чули, јер се на тај начин не може открити колико нас има и где се налазимо. Ви сте приметили да ја сад говорим Цимовим гласом, мада је Роџер последњи од вас двојице говорио. Кад сам већ толико испричао, могу вам рећи још и то да ја могу да бирам глас којим ћу говорити.

Требало ми је неколико минута да се приберем и да поново проговорим.

— Ипак, ви нам још нисте рекли ради чега сте дошли и зашто сте изабрали баш Цима и мене за своје друштво? Зашто не одбаците тај заклон који вас чини невидљивим и не прикажете нам се онакви какви сте? Зашто не одете нашим државницима, нашим научницима? Нас двојица вам не можемо много користити у упознавању наше планете, јер смо ми безначајни људи, несвршени студенти који и сами мало знају о овом свету.

— Према ономе што смо досад видели, ви немате људе који би се, према нашим мерилима, могли назвати научницима. За нас нема велике разлике између њих и вас двојице, — одговори ми мој невидљиви саговорник.

— Али, зашто сте дошли баш на Земљу? На то ми питање још нисте одговорили, — наставих ја упорно, желећи да бар нешто дознам што би ми послужило као полазна тачка. — Колико ја могу да закључим, дошли сте с неким циљем. Иначе, зар бисте говорили о сигналу који би јавио за ваш неуспех? Јер...

— Кад буде дошло време...

Како су кобно звучале те речи. Јер, упркос томе што је изгледало да је Марсовац искрен и да отворено разговара с нама, осећао сам како ме обузима предосећање неке страшне несреће, неки страх којег се нисам могао ослободити. Марсовац је, додуше, искрено одговарао на моја питања, али само на она на која је хтео да одговори. Можда је то што је на први поглед изгледало као искреност уствари била њихова увереност да их нико неће моћи зауставити на њиховом путу.

— Да ли је признао да није сам и да су још двојица невидљивих Марсоваца у нашој соби само зато што је уверен да ја не могу да учиним ништа да бих осујетио њихове планове? Можда мисли да нико на земљи није у стању да им се супротстави... — размишљао сам грозничаво.

— Сасвим сте у праву, — рече Марсовац мирно, и то мојим гласом. То је био одговор на моје мисли.

III
Чудновати догађаји

Од тога часа догађаји су почели брзо да теку и, што је за мене било још важније, од тога дана Цим и ја почели смо да се удаљујемо један од другог, упркос томе што сам чинио све што је било у мојој моћи да залепим ту пукотину између нас, која је сваким даном постајала све шира. Неки догађаји које ћу ти сад испричати можда су ти већ познати из новина. Али, оно о чему ниси читао, оно о чему не би могао ни најлуђом маштом да замислиш, наћи ћеш у овим мојим редовима.

...Као што сам већ рекао, Цим и ја почели смо да се свађамо. Наша прва свађа избила је због новца. Видиш, док смо се ми препуштали току догађаја, наши новчаници постајали су све тањи, јер ново запослење нисмо нашли. Уствари, нисмо га ни тражили. Цим није пристајао да узме ни паре од новца који ми је остао од оца, а ја сам, пак, био одлучио да живим искључиво од своје зараде. Изненада, Цим је почео да се нервира због таквог мог става, тврдећи да сам ја глуп, извештачен сентименталац и да то не може дуго да траје. Не знам шта му је било, јер смо се још раније били договорили да ћемо летњи распуст провести заједно и да ћемо се заједно издржавати оним што будемо зарадили, не говорећи никад о новцу.

— То нема никаквог смисла, — говорио би он, узбуђено шетајући горе-доле по нашој соби, док су му очи блистале жаром који сам тако добро познавао из времена наших ноћних разговора у студентском дому. — Ја не мислим да се између нас двојице нешто променило, али је време да увидиш да нашем другарству треба учинити крај. Немој ме схватити погрешно. Не мислим другарству уопште, већ оваквом каквог си га ти замислио. Ми можемо бити другови и ако се не држимо један другоме за скут. Ти имаш новца, ја га немам. Зашто да ти трпиш оскудицу? Зар само из другарске солидарности? Пођи ти својим, а ја ћу својим путем.

Такви и слични разговори понављали су се сваког дана, а понекад и неколико пута на дан. Заправо, тешко је назвати ово разговорима, јер је обично он говорио, и не дозвољавајући ми да дођем до речи. Ја сам могао да се позивам само на наше другарство, на своју жељу да будем с њим, али то га је још више љутило.

Једног дана, усред једне његове тираде која је била жучнија но обично, врата наше собе изненада се отворише и у одају уплива дебео свежањ новчаница. Не чуди се овом изразу: „уплива”, јер он тачно одговара ономе што се одиграло пред мојим очима. Да у нашем језику постоји реч „улебде”, било би ми лакше да ти опишем тај призор. Јер, новац је заиста лебдео у ваздуху, да се најзад спусти на сто. Нас двојица буљили смо као зачарани у хрпу новчаница.

— Надам се да сам погодио око чега се препирете и, ево, донео сам вам га довољно! — зачу се Цимов глас.

— Шта је сад ово? — једва промуца Цим.

Ми смо знали да нам се то Марсовац обратио Цимовим гласом, али новац... откуда му сад новац?

То је, видиш, објашњење нестанка пет хиљада долара из Привредне банке у Петој авенији. Очевици, који су тврдили да се новац једноставно сам подигао са стола и стао да се брзо удаљава летећи кроз ваздух, нису лагали. Марсовци су чули моје и Цимове препирке и — из неких својих разлога — набавили су новац да би нас некако стишали. Они су једноставно ушли у банку и узели га.

(Ово је извод из чланка који је 4 августа 1938 године објављен на трећој страни „Њујорк Хералд Трибјуна” под насловом: „Тајанствени нестанак 5.000 долара из Привредне банке”:

(Наставиће се)

Први дописник ИЗ НОВОГ СВЕТА

Сем чињенице да један континент носи његово име, о Америгу Веспучију данас се мало зна. И као што су некад савременици преувеличавали његове заслуге, тако данас неки научници потцењују његове напоре и његов допринос науци, па га чак сматрају и неком врстом шарлатана. Уствари, и једно и друго мишљење је претерано и неоправдано.

Америго Веспучи био је заиста један од најзначајнијих географа истраживача у другој половини 15 и почетком 16 века. Кад се Кристифор Колумбо спремао на своје друго путовање у Нови Свет, Веспучи му је о свом трошку опремио дванаест лађа, тако да се за Колумбова открића једним делом има захвалити и њему.

Веспучи се родио у Фиренци, али је читав свој живот провео у служби Шпаније и Португалије.

Од 1499 до 1503 Веспучи је предузео три научно-истраживачка путовања дуж бразилијанске обале. Извештаје са тих својих путовања писао је у облику дугих и подробних писама, која су имала само један недостатак: понесен маштом, Веспучи је не само претеривао у својим описима, већ је често многе ствари и измишљао. Та његова писма превођена су на немачки, француски и италијански језик, умножавана и растурана у виду летака. Она су веома брзо стекла широк круг читалаца и учинила га тако познатим да је поред његовог имена Колумбово име почело да бледи. Најпознатије од свих његових писама јесте оно које је упутио тадашњем поглавару италијанске породице Медичи, у коме извештава о свом путовању дуж западне обале Северне Америке и описује биљни и животињски свет једне области коју, како данашњи географи тврде, вероватно није никад ни видео.

Мада се многим његовим извештајима из Новог Света данас не може потпуно веровати, он је ипак дао прилично тачан материјал за прво картографско претстављање Америке. Поред тога, несумњиво је да је он, између осталог, открио и реку Амазону, уз коју је пловио више од сто километара. Најзад, он је био први Европљанин који је дошао на мисао да је новооткривена земља уствари засебан континент.

Године 1507, без Веспучијевог знања, предложио је немачки учењак Мартин Валдземилер из Фрајбурга да новооткривени део земљине кугле, "Тера нуову", треба отсад звати Америка, "јер је њу открио Америкус". Та велика заблуда брзо се проширила по читавој Европи, тим пре што је Валдземилер био написао неколико књига о Веспучију и његовим открићима нових земаља.

Гајде

Многи народи имају гајде, уживају у њиховим звуцима и сматрају их националним инструментом. Али, док се код већине свира и на другим инструментима, дотле у извесним крајевима Шкотске знају само за гајде, које називају баг-пајп.

Гајде нису само национални инструмент Шкотланђана, него су оне и саставни део њихових војних оркестара. Оне су од давнина омиљене и у Ирској, па се Ирци препиру са Шкотланђанима око тога чије су заправо гајде, тј. ко их је од кога преузео. Уствари, гајде нису измислили ни Ирци, ни Шкотланђани, јер су оне биле познате давно пре но што су и једни и други населили крајеве у којима данас живе. Највероватније је да су их примили у исто време, али се не зна од кога.

Гајде су биле познате и старим културним народима. Стари Јевреји називали су их сумпонија, а Грци симфонија. Тим именом Грци су називали и неку врсту харфе, а и војнички добош. Стари Римљани називали су их тибиа утрикуларис. Оне су биле познате и старим Арабљанима и Персијанцима, а и другим источним народима.

У 15 веку гајде су се одомаћиле у целој Европи и постале саставни део војних и дворских оркестара. У 17 веку оне су под именом мизет постале собни инструмент. Мизете су изгледале као данашње гајде, само су биле мање и звук им је био нежнији. Оне се нису надимале дувањем, него помоћу једне нарочите справе.

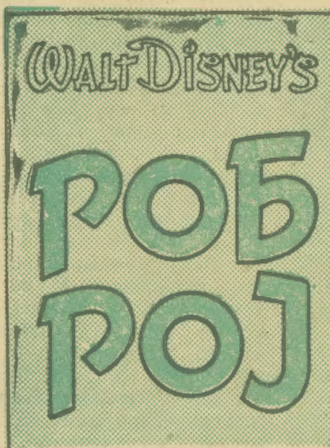
И у нашем народу познате су гајде, које су омиљене нарочито у Војводини. У француској покрајини Бретањи гајде називају биниу, у Немачкој и Аустрији закпфајфе или дуделзак, а у Италији прива или зампоња.

Гајде се састоје из мешине, дуваљке, караба и бердета. Мешина је обично од козје или јареће коже. На њој су пробушене три рупе, у које су уденуте три цеви: дуваљка, карабе и берде. Цеви су добро причвршћене за мешину, тако да ваздух не може да излази из ње. У дуваљку се дува и тиме регулише стање ваздуха у мешини. Карабе су онај део гајди на коме гајдаш изводи мелодију. Праве се обично од јаворовине. Берде је дугачка цев која лежи гајдашу на рамену. Гајдаш свира с два прста десне и четири прста леве руке.

Буће – забавна игра Сплићана

Сплићани су познати као љубитељи спорта и ватрени навијачи. Познати су нарочито сплитски фудбалери, веслачи, пливачи и ватерполисти. Али, мало ко зна да је у Сплиту развијена и једна забавна игра, звана "буће". На малој пољани испод Улице Раде Кончара, на Бачвицама, свакодневно се окупљају стотине људи да би посматрале ову игру. Недељом се број гледалаца пење и до хиљаде.

"Буће" се играју дрвеним лоптама — бућама. Циљ игре је да се буће баци што ближе најмањој лопти — булину. Противници (обично по два или три на једној и другој страни) наизменично бацају буће. Страна која је више приближила бућу чека да противник добаци своју још ближе, или да одбаци њену, па да тек онда ступи поново у игру. Кад играчи утроше све лопте, утврђује се број добијених поена. Ако, например, једна страна има две буће ближе булину од противничких, онда она добија два поена. Поени се обично броје до шеснаест.

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Шта су полумајмуни?

Мајмуни се наслањају на веома стари ред — полумајмуне, који су живели још у најстаријем терцијару. Научник Вебер сматра да су мајмуни прошли кроз полумајмунски ступањ, а допушта и другу могућност, тј. да су и мајмуни и полумајмуни од једног заједничког претка.

Полумајмуни су веома разноврсни по кроју тела и начину живота. Величина им је између пацова и мачке. Некад их је било више врста. Многе од њих потпуно су изумрле, док друге постепено изумиру.

Полумајмуни живе претежно на Мадагаскару, затим у тропским пределима Африке и у Јужној Азији. Тело им је веома гипко и витко, а реп дугачак. Цело тело обрасло им је у сомотасту длаку. Задње ноге знатно су дуже од предњих и због тога полумајмуни могу одлично да скачу. Шаке и стопала удешени су им за хватање. Сем другог прста, који има канџу, сви прсти на рукама и ногама имају пљоснате нокте. Лице им је обрасло у длаку. Очи полумајмуна су велике, а зенице им се јако шире, што је знак да су ноћне животиње. Очне дупље отворене су према слепоочницама и готово спојене с њима, што је једна од одлика којом се полумајмуни разликују од правих мајмуна. Они имају везе с торбарима и мравоједима. Живе на дрвећу, а хране се биљним плодовима и инсектима.

У полумајмуне спадају лемур (што значи авет, дух умрлих), код кога је глава издужена као у лисице. Он живи на Мадагаскару. Ту спада и монгос, који је велик као зец кунић. Тело му је обрасло у сиву длаку, осим лица на коме расте црна длака. Најнеобичнија врста полумајмуна је авет, који може бити велик као пацов. То је ноћна животиња, у које су очи велике као код сове. Руке и ноге изгледају му као вретена, а између прстију има колутасте јастучиће. Авет живи на Сундским и Филипинским Острвима. На слици: монгос.

Поучне пословице

Ако је и мед, не ваља огристи прсте.

Ако ти је душман колико мрав, чувај га се као лава.

Без здравља нема богатства.

Без узде страст, готова пропаст.

Болест на коњу долази, а на длаци одлази.

Гвожђе се кује док је вруће.

Добро је намишљати, али је боље размишљати.

Испеци, па реци.

Игла ће пре пробости младу кожу него стару (значи млад треба да се чува више).

Језик кости нема, али кости ломи.

Ко брзо суди, лако се вара.

Којој води не знаш газа, немој је газити.

Ко нагло иде, на путу остаје; ко лакше иде, брже дома долази.

Ко неће свога за брата, он ће туђина за господара.

Ко сваког слуша, зло чини; ко никог не слуша, још горе.

Ко се опече чорбом, дува и у кисело млеко.

Ко се у ноге не узда, у коло се не хвата.

Најпре боцни себе иглом, па другога шилом.

Не треба пре летети док крила не нарасту.

ТАРПЕЈСКА СТЕНА

Тарпејска стена у Риму је место са кога су на смрт осуђене бацали у Тибар. Она је тако названа по Тарпеји, кћери римског заповедника тврђаве Тарпејуса, која је за време рата са Сабињанима издала пролаз у тврђаву, због чега су је сами Сабињани убили.

КАКО СЕ ЈОШ ЗВАЛО МРТВО МОРЕ?

У старо доба Мртво Море имало је више имена. Тако су га стари Јевреји називали Слано Језеро или Пустињско Језеро, а Грци и Римљани Асфалтно Језеро, јер су на његовом дну наишли на асфалт. Арабљани су га називали Бар Лут, што значи Лотово Језеро итд. Мртво Море налази се на граници Израела и Јорданије. Површина му је 920 квадратних километара, а дубина око 400 метара. Притока му је река Јордан. Вода му је јако слана. У њој има спојева брома и калија.

Мит о ишчезлом континенту

Приче и предања о несталим континентима, затрпаним градовима и изумрлим народима одувек су будили код људи најживље интересовање. Уколико је таква прича била вештије састављена и уколико је место где су се нестали континент или затрпани град некад налазили било неприступачније, утолико су је људи радије слушали и препричавали.

Међу тим причама, боље рећи легендама, најпознатија је, а истовремено и најстарија, она о Атлантиди, великом острву које се налазило негде у Атлантском Океану. О њој је причао још Платон 350 година пре наше ере, о трагању за њом написао је Конан Дојл свој познати роман „Маракотске дубине“, она је инспирисала и Пјера Беноа да напише „Атлантиду“.

Први помен о несталом континенту налази се у Платоновом делу „Критон“. Платонова прича о Атлантиди, тврде данас научници, само је вешто смишљена и лепо испричана парабола којом се стари грчки филозоф послужио да би својим ученицима доказао како једна мала држава може да победи и најсилније царство ако оно угрози њену слободу. Но, да би његова прича, а тиме и наравоученије, била убедљивија, Платон ју је изнео као истинит догађај, па је чак навео и „историске изворе“.

Четири сто десете године пре наше ере, вели Платон, у Сократовом дому у Атини тврдио је неки Крићанин да је 150 година раније, дакле негде око 560 године, Солон Мудри испричао неком његовом претку причу о несталој Атлантиди. Ево како је, према Платону, Солон дознао за Атлантиду. Једном је он отишао да посети учене египатске свештенике у Саису, који су бити познати по својој мудрости и познавању историје. Као што је то био обичај међу учењацима Старог века, разговарали су о свему: о историји, астрономији и уметности. Тада је један од свештеника рекао да Грци још не познају добро своју славну историју и да не знају да је Атина, једном давно, спасла читав свет од једног страшног и моћног освајача — Атлантиде.

Пре неких девет хиљада година, рекао је египатски свештеник, са оне стране Херкулових стубова (данашњег Гибралтара) постојала је једна велика и моћна острвска држава. То острво било је веће од Либије и Азије заједно (Азијом се у то време називала данашња Северна Африка и Средњи Исток), а око њега простирао се читав архипелаг малих острва. Атлантида је била не само богата, већ и необично јака и имала је велику војску. Пред том војском пале су једна за другом све независне државе дуж обала Средоземног Мора. Само се још Атина држала. Иако су је напустили сви њени савезници, мала грчка држава одолела је нападима Атлантиде и најзад је победила. Убрзо после тога настали су страшни земљотреси и поплаве и једног страшног дана, кад се читава земља тресла, Атлантида је нестала у дубинама Атлантског Океана. Њене лепе и богате градове брзо су прекриле наслаге морског муља, које су тако дебеле да онемогућују пловидбу у том делу океана.

То је први део Платонове приче и он је дат прилично суво, вероватно зато да би казивање било што убедљивије и изгледало као историска истина. Тек у другом делу Платон је пустио машти на вољу. У средини главног острва, наставља он, налазила се једна пространа плодна долина оивичена планинским венцима. У тој долини били су подигнути велелепни храмови, дивне палате и мостови. Све грађевине биле су украшене сребром и златом. Атлантидом је управљало десет краљева и они су сви имали подједнаку власт. Војска ове богате острвске државе била је велика и храбра и у њој су се нарочито истицали борци на двоколицама. Становници Атлантиде, иначе потомци богова, били су у почетку пуни врлина и доброте. Али, временом су се толико искварили да се Зевс наљутио на њих и страшно их казнио: Атлантида је за један једини дан била уништена.

Ту се Платонова прича о Атлантиди завршава. Познаваоци класичних писаца и историје сумњају да је она потекла од Солона, па је целу, од почетка до краја, приписују Платону. Они верују да ју је Платон измислио да би у прикладној форми изнео једно своје мишљење. Али, исто је тако могућно да је он својом маштом само искитио једно старо народно предање које је било познато многим народима Старог века.

Платон се трудио да његова прича буде што уверљивија и да буде схватљива његовим савременицима. Због тога се његови описи градова и начина живота на Атлантиди не разликују много од градова и живота у самој Грчкој. И баш ти детаљи који су улепшали његову причу и дали јој изглед стварности најбољи су доказ да је она измишљена.

Према Платоновом казивању, Атлантида је била на врхунцу своје моћи негде око 10.000 година пре наше ере. Међутим, сви археолози се слажу у мишљењу да су се у то време Јужна Европа и Северна Африка налазиле у периоду средњег каменог доба и да су их насељавали људи који су тек почињали да глачају своје примитивно камено оружје и који су живели углавном од лова и риболова. У то време тек су почеле да ничу прве сталне људске насеобине. На таквом ступњу културе нису могли бити подизани велелепни храмови и златом украшене грађевине, јер човечанство онда још није знало за метале. Кад се све ово узме у обзир, онда постаје јасно да је Платонова прича о моћном царству на острву Атлантиди потпуно измишљена.

Но, то још не искључује могућност да је Атлантида као острво или континент заиста постојала у давним геолошким периодима, кад се изглед копна често мењао. Таквих промена има и данас, само у много мањем обиму. Некад су те промене биле нагле, тако да су у морским дубинама ишчезавала читава острва и архипелази. Геолози, например, сматрају да је некад у Терцијару море прекрило једну пространу област која се налазила усред Тихог Океана. Али, то се догодило много пре но што се човек појавио на земљи.

Иста судбина задесила је и копно које је некад постојало тамо где се данас налазе Азорска Острва. Тај континент који се уздизао у Атлантском Океану нестао је при крају мезозојског доба и од њега су остали видљиви само планински висови — данашњи Азори. Али, и то се догодило пре појаве људи на земљи. Можда су Азори остатак некадање Атлантиде? Али, онда на тој Атлантиди не само да није могло бити неке моћне државе о којој прича Платон, већ није било ни људи.

Кад су Европљани освајали Флориду, Индијанци нису бранили своју слободу и своје домове само стрелама и томахавкама. Они су употребљавали и једно „тајно оружје“ које је белим освајачима нанело готово исто толико губитака колико и индијанске ратне секире. Прошло је више месеци пре но што су Европљани схватили да воду из поточића и извора на чијој се површини лагано љушкају неке танке изломљене гранчице не треба пити, и да је боље трпети глад но загристи у жуторумени плод сличан дивљој јабуци. Али, готово у свим поточићима и изворима на које су бели људи наилазили било је тих гранчица, а плодови привлачног изгледа били су разасути дуж свих стаза и путања којима су они продирали у земљу црвенокожаца. И сви они који су своју жеђ угасили водом из тих потока и извора, као и они које су примамиле румене дивље јабуке, умирали су у страшним мукама.

„Тајно оружје“ Индијанаца у њиховој борби против Шпанаца и осталих Европљана који су дошли да освајају Нови Свет било је дрво менчинил, или, како га ботаничари називају, „хипомане манцинела“. Оно и данас расте у националном парку Еверглејдс, у Флориди, као и на Панамској Превлаци, у Мексику, Венецуели, Гијани и на Антилским Острвима.

Дуго су научници веровали да су претеране, а можда чак и измишљене, приче о дрвету које је толико отровно да чак и кишне капи и роса које се сливају с његовог лишћа могу да изазову смрт ако дођу у додир с нежном слузокожом у устима. Међу те „неверне Томе“ спадао је и Вернер Лаутер, професор фармацеутске хемије на флоридском универзитету. Да би, како је сам изјавио, „разбио једно ненаучно веровање и доказао да су приче о злом дрвету потпуно измишљене“, Лаутер је организовао једну научну експедицију и отишао с њом у Еверглејдс.

Али, „зло дрво“ менчинил дало му је добру лекцију. Једног јутра, док је стајао испод једног од њих, кап росе пала је с дрвета на његово десно уво. Готово у истом тренутку ушна шкољка била је покривена пликовима. Другом приликом, док је проучавао плод менчинила, кроз једну сићушну рупицу на његовим гуменим рукавицама допрло је до коже мало воћног сока. Истог дана рука му је отекла, укочила се и по њој су избили гнојни чиреви који десетак дана нису могли да зарасту. Вернер Лаутер, причајући касније о својим искуствима са „злим дрветом“, изјавио је да би менчинилу најбоље пристајало име „дрво које вас мрзи“, јер „сваки делић на њему дочекује човека као што би вас дочекао највећи непријатељ“.

„Зло дрво“ менчинил расте на песковитом земљишту, обично у близини морске обале, и може да достигне висину од петнаест метара. Круну дрвета чине дуге, опуштене гране с јајоликим лишћем изрецканим по ивицама. Кора дрвета је светлосмеђа и глатка, а дебло има пречник од 12 до 20 сантиметара. На дугачким, витким петељкама налазе се цветови. Дрво менчинил има две врсте цветова, од којих једни имају само прашнике, а други само тучкове.

Менчинил даје веома добру дрвену грађу, која се највише употребљава за израду канцелариског намештаја. Али, доћи до те грађе није лако. Пре но што дрвосече почну да обарају стабло „злог дрвета“, они запале ватре свуд око њега, да би се биљни сок у дрвету згуснуо и постао мање отрован.

Неке животиње, а нарочито козе, имуне су према отрову менчинила. Међутим, коњи су веома осетљиви на овај отров, а исто тако и птице. Енглески лекар Ричард Лајон, који је 1673 године проучавао биљни и животињски свет на острву Барбадосу, описао је у свом дневнику борбу два коња у близини једног менчинил-дрвета. Коњи су жестоко нападали један на другог, ударали се копитама, гонили се око дрвета и уједали се. Од удараца копита кора дрвета била је оштећена и на неколико места из ње је на све стране прскао сок. Од тог сока код коња је настало слепило, које је трајало четири недеље, а длака и кожа с главе била им је потпуно опала.

Један други енглески научник, који је почетком 18 века боравио на Мартинику, пише да међу тамошњим становништвом постоји веровање да спавање под менчинилом доноси смрт и да су због њега морале бити спаљене све шуме на острву, „јер се на други начин земља није могла ослободити те куге“. Описујући пловидбу британског једрењака „Хералд“, бродски лекар Симен наводи да су у Верагусу тројица бродских дрводеља били слепи више дана јер им је, док су обарали једно стабло менчинила, прснуо у око отровни сок. Међутим, то привремено слепило не проузрокује само сок, већ и дим од запаљеног менчинил-дрвета. То су искусили још стари шпански конквистадори, које је менчинил, вишеструки савезник Индијанаца, заиста дочекивао као најљући непријатељ.

Из историје бокса

Бокс је врста спорта који се састоји у борби шакама по утврђеним правилима. У Европи је био познат још пре бронзаног доба. Помиње га и Хомер у својој „Одисеји“. На 23 Олимпијади (688 године пре наше ере) званично је уведен у ред класичних игара. Био је познат и Римљанима. Њиме су се занимали и људи у Средњем веку, али не као спортом, већ да би познавањем ове вештине што боље прошли у тучама.

Бокс као чист спорт уведен је тек у 17 веку у Енглеској, где је 1681 године одржано и прво такмичење боксера. Први познати боксерски шампион био је Џемс Флег, који је ту титулу освојио 1719, а изгубио је 1730 године. После њега ову титулу носили су од 1730—1734: Том Пајкс, Гретинг, Џорџ Тејлор, а затим Џек Браутон (од 1734 до 1750), „отац боксерске вештине“. Потребно је напомечути да је Флег био први шампион у тучи голим рукама. Џек Браутон измислио је боксерске рукавице, а саставио је и прва правила за бокс, која су енглески боксери усвојили 17 августа 1734 године.

Боксерске рукавице дуго нису могле да се одомаће, иако су то тражили многи боксери после Џека Браутона, међу њима и боксер звани „џентлмен Џексон“, иначе дугогодишњи првак у боксу. Тек 1879 Американац Џек Саливен, иначе одличан борац голим рукама, а у исто време и последњи, почео је да навлачи рукавице на рингу. Увођењем ватираних рукавица у последњој четвртини деветнаестог века, почела је модерна ера боксерског спорта. После 1880 године на поприште ступа Америка и она углавном води у овој грани спорта.

Бокс је развијен и међу мање културним народима. Нарочито је омиљен на Хавајима и острвима Тонга. И Кинези имају једну веома стару врсту борбе шакама.

Има боксера аматера и професионалаца. Код аматера борба обично траје три, а код професионалаца шест до двадесет рунди. Свака рунда траје по три минута. Постоје четири врсте одлуке: победа нокаутом, предајом, дисквалификацијом или прекидом борбе; победа на поене; нерешен резултат и поништење борбе.

Према својој телесној тежини, боксери-борци деле се на осам категорија: мува (до 51 килограм), бантам (до 54), перолака (до 58), лака (до 62), велтер (до 67), средња (до 73), полутешка (до 80) и тешка изнад 80 килограма.

Место где се одржавају боксерска такмичења (мечеви) назива се ринг. Он има четвороугаон облик. Висок је најмање 0,75 метара и ограничен је са четири стуба, који су повезани међусобно с три конопца дебела по 20 милиметара. Боксерске рукавице испуњене су морском травом или коњском длаком. Тежина им је различита: 4, 5, 6, 8, 10, 12 и 14 унција. За утакмице се употребљавају рукавице до 8 унција, а теже само за тренинг. Између свака три минута борбе (рунде) има један минут одмора. Борбу воде један судија у рингу, до три бодовне судије који се налазе изван ринга и један судија који пази на време.

КО СУ БОТОКУДИ?

Ботокуди су индијанско племе које живи у Бразилији између река Доце, Микери и Белмонте. Има их свега неколико хиљада. Култура им је примитивна. Мушкарци се баве ловом, а жене скупљају биљну храну. Станују у заклонима од грања. Оружје им је лук и стрела. Средњег су раста, жуто-смеђе боје. Кроз уво и доњу усну провлаче дрвени колут.

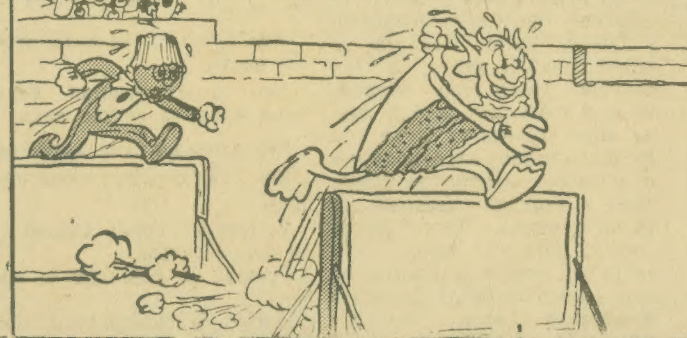
НАЈЈАЧА ПРИРОДНА МАШИНА

Слонова сурла је најјача „машина“ коју је природа створила. Она је веома дугачка и покретна, а предмете може да хвата само врхом. Читавом дужином кроз њу пролазе два цилиндрична канала, који су уствари продужење ноздрва. Сурла је састављена од четрдесет хиљада мишића. Слон њоме може да подигне предмете тешке хиљаду килограма, а човека би могао да баци око четрдесет метара далеко од себе.

ЗЕМЉА ШЕЋЕРЛЕМА
СИЛИ СИМФОНИЈА
ОД ВОЛТА ДИЗНИЈА

НАЈЗАД САД ЋЕ ЗАПОЧЕТИ КРАЈЊА БОРБА ЗА ПРИНЦЕЗУ! КО ЋЕ ПРВИ СТИЋИ МЕТИ У ТОЈ ТРЦИ — СТИПЛ-ЧЕЗУ?..

К'О АВИОН БРАНА ЛЕТИ, АЛ' И ЂУРА, ВРАГ ПРОКЛЕТИ, ШИРИ НОГЕ К'О ЛЕПЕЗУ!

Змај

Ми имамо великих песника. Један од њих је и — Змај. Многи су певали о деци и за децу, али нико тако много, топло и звонко као Змај. И не само код нас, него, можда и у Европи.

Тешко је наћи таквог песника какав је био он Читати његове песме за децу и о деци значи доживљавати једну бајку. Али, његове песме, које сачињавају ту чудесну бајку, не говоре о нечем што се догађа иза седам брда и седам мора у неком чаробном граду. Не! Све се то догађа овде, на земљи и пред нашим очима: свакога дана, од јутра до мрака; у свако годишње доба: и зими, и у пролеће, и лети, и у јесен; у соби крај баке, крај мајке и оца и код деце, у пољу, на реци, у воћњаку, у шуми: свуда где деца могу да се забављају и уживају.

Сваки песник има своје име и презиме, па и Змај. Он се зове Јован Јовановић. Име Змај добио је уређујући лист који се тако звао — „Змај“. Због његове, готово ненадмашне, дечје поезије нико га и не зове по имену и презимену, него топло, присно и срдачно: чика-Јова, или Змај. Тако га је звала наша бака кад је била мала, тако су га звали наши родитељи, па га тако зову и данас мала деца, па и ми сви.

Свака песма чика-Јове је део живота. Оне уче децу да воле народ и све оно што је лепо и добро. Он кроз своје песме учи мајку шта деци да прича, а децу саветује шта треба да раде

Он је у свом животу осетио доста тешкоћа, али никад није клонуо. Увек је био весео, јер је знао да су све невоље мале, ситне и ништавне за човека који ради и учи, који воли и који је племенит. А такав је био и чика-Јова Змај, па ни је чудо што у оној дивној ниски његових дечјих песама стално одјекује његов орловски клик: „Ала је леп овај свет!“

☆

По оцени Јована Скерлића, Змај је најплоднији, најобилнији и најпопуларнији песник српског романтизма. Он се родио 24 новембра 1833 године у Новом Саду. Гимназију је учио у Халашу и Пожуну, а права у Пешти, Прагу и Бечу. Као свршен правник изабран је за градског подбележника у Новом Саду 1861. Године 1863 отишао је у Пешту за надзорника задужбине Текелијанум и уписао се на медицину. Уређујући у исти мах књижевни лист „Јавор“ и сатирични лист „Змај“ (1864—1871), он сврши медицину. Као лекар почео је да ради у Новом Саду, а затим је био лекар у Панчеву, Карловцима, Футогу, Каменици, Бечу, Београду и Загребу. За све то време неуморно је радио на књижевности, уређујући разне листове, сатирични лист „Жижу“ (1871 до 1873), „Илустровану ратну хронику“ (1877—1878). Године 1878 покренуо је сатирични лист „Стармали“, коме је био душа до 1890. Године 1880 почео је да издаје дечји лист „Невен“, који је одржавао до смрти. Последње године живота провео је у Каменици у Срему. Ту је и умро, 3 јуна 1904 године.

☆

Када се Змај јавио у српској књижевности, 1849 године, српска поезија била је у тешкој кризи. Змај је својим глатким и лепим стиховима убрзо скренуо општу пажњу на себе и већ почетком шездесетих година заузео прво место у младој песничкој школи. Он за више од пола века непрекидно пева. Готово цео његов празнички рад је у стиху, сем неколико приповедака, од којих је најпознатија песничка легенда „Видосава Бранковић“, и популарни шаљиви комад „Шаран“ (1864). Од његових оригиналних песама прво су изишли „Ђулићи (1864), потом „Све дојакошње песме Змај Јована Јовановића“ (1871), „Ђулићи Увеоци“ (1882). Скупљена његова дела, „Певанија“, изишла су 1882 године. Доцнији његов песнички рад „Друга певанија“ изишла је у две књиге, 1895—1896. Најзад још две књиге — „Снохватице“ (1895 и 1900) и „Девесиље“ (1900).

☆

Змај се развијао под неколико различитих утицаја, али његов узор постао је Бранко Радичевић, код кога се научио лакоћи израза, окретности стиха, младалачкој ведрини, нарочито љубави за народну поезију и чистом народном језику. На њега је од страних писаца много утицао мађарски песник Александар Петефи, Хајне је један од његових узора, а велик утицај на њега имао је и немачки песник-оријенталиста Фридрих Боденштет. Змај је преводио Љермонтова, Тенисона, Гетеа и др.

Оцењујући Змаја као песника Скерлић даље каже да је он певао лакше и више но иједан српски песник и пре и после њега. Он је био песник народног рада, јаван песник, народни песник. За неких тридесет година он је у својим песмама изражавао све оно што се мислило и осећало у народу. и по његовим песмама може се доста разумети духовни живот српског народа од 1850 до 1900 године. Он је један од најбољих лиричара целокупне српске књижевности, а у исти мах и најбољи сатиричар српски. У крепким стиховима он је изобличавао и жигосао однарођавање, подлост, назадњаштво — све што је кочило народни напредак. Дајући најбоље политичке сатире српске, он је дуго времена вршио врло јак морални утицај на српско друштво.

Разговор заставицама

Сигнализација бродарским заставицама позната је одавно. Зна се, например, да су млетачки бродови имали утврђену сигнализацију заставицама још крајем 14 века. Основну међународну бродарску сигнализацију заставицама израдио је енглески капетан Мериет, који је пуних тридесет година крстарио по свим морима и океанима. Он је за свој сигнални речник, издат 1840 године, употребио десет разноврсних и разнобојних заставица, којима се могло комбиновати до 6.000 сигнала. Данашњи „Међународни бродарски речник сигнала“, објављен на четрдесет разних језика, служи се са 26 заставица, дакле са онолико колико има слова у међународној латинској азбуци. Та писмена су знаци којима се оне бележе у речнику место обојених слика, а саме заставице значе целе речи, а неке и целе реченице.

Кад би се сигналисало само са по једном заставицом, имали бисмо свега 26 сигнала. Али, оне се састављају — по две, по три и више у разном поретку — и на тај начин број сигнала може да се пење на стотине хиљада. Комбинујући само по две заставице, имали бисмо 650 сигнала; састављајући по три у један сигнал, имали бисмо их 15.600; састављене по четири, дају 358.000 сигнала. Стварно употребљеним комбинацијама утврђено је свега 375.076 сигнала.

Сигналне заставице истичу се спреда на конопцу главне катарке, којој је на врху државна застава. Бело-црвена четвртаста заставица (H) објављује да је брод вољан да разговара. Брод коме је дат овакав сигнал истиче исту заставицу, али је не диже сасвим на врх, под саму државну заставу, него је задржи отприлике на две трећине конопца (на „дајпу“ — in dipp),а тиме одговара да је видео сигнал и да је и он вољан за разговор, тј. да се служи истим „речником“. Тада први брод почиње да истиче даље сигнале, а капетан другог брода прелистава речник и кад је разумео све што му је јављено, он диже своју заставицу до под сам врх. То значи: "Разумео сам, говорите даље", па онда и сам даје сигнале, одговоре.

Многе сигнале поморци знају и не загледајући у речник. Такав је, например, сигнал (P), четвороугласта плава заставица с белим провоугаоником у средини. Поморци га зову "Плавим Петром", а он значи: "Сви момци на брод! Брод полази!" При разговорима, троугласта бела заставица са црвеном тачком (C) значи: "Да, јесте", а троугласта плава с белом тачком (D): "Не, није". Ако броду при улазу у пристаниште или на опасним местима треба нарочити пилот ("лоц"), он истиче сигнал (S), белу четвртасту заставицу с плавим правоугаоником у средини. Сигнал (B), црвена четвртаста, спреда урезана заставица значи да на броду има барута и експлозива. Сигнал (Q), четвртаста жута, знак је да на броду има заразних болесника и да брод треба да издржи "карантин" и надзор пристанишних здравствених органа. Ако брод тражи лекара, истиче састављени сигнал (YL). Ако је броду потребна помоћ, он истиче сигнал (NC), који каже: "Молим за хитну помоћ", или још и сигнал (NV), који јавља: „Похитајте, брод тоне!“

Најславнија изрека у бродском сигналисању заставицама јесте она што ју је енглески адмирал Нелзон истакао на свом броду "Викторија" 21 октобра 1805 године, пред поморску битку код Трафалгара. Тада је енглеска флота победила удружену француску и шпанску флоту. Нелзонови сигнали казивали су свим енглеским морнарима на свим бродовима његове флоте ово: "Енглеска (тј. државна застава на врху) очекује да свако од вас изврши своју дужност!" Дуго времена после тога, сваке године на дан 21 октобра, истицао се тај сигнал на Нелзоновој "Викторији", која је стајала укотвљена у портсмутском пристаништу.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

БЕЛО ЖУТО ЦРВЕНО ПЛАВО ЦРНО

О књигама

Највећа књига на свету налази се у Њујорку. Она је дугачка три метра, дебела један метар, а тешка 25.000 килограма. Листови ове књиге могу се окретати само помоћу једног нарочитог електричног механизма.

☆

Најтежа европска књига прави је кепец у поређењу са својом америчком супарницом, јер је тешка свега 48 килограма. Књига носи наслов „Историја Итаке“, а писац јој је неки, данас већ заборављени, аустриски надвојвода који је то дело саставио око 1900 године. Један примерак ове књиге налази се у државној библиотеци у Атини

☆

Најстарија књига на свету налази се у Париској националној библиотеци. То је чувени „Папирос Прис“, који потиче из 3350 године пре наше ере. Ова драгоцена старина нађена је у једном гробу у околини Тебе.

☆

Прави чардак ни на небу ни на земљи претставља књига која се налази у библиотеци некадањих француских грофова де Лињ. Она нити је писана нити штампана. Слова ове јединствене књиге, настале у 14 веку, исечена су у пергаменту који сачињава њене странице. Да би се олакшало читање, између појединих листова пергамента стављени су листови од плаве свиле. О невероватном стрпљењу „писца“ ове књиге сведочи чињеница да су слова у књизи тако равномерно поређана и једнака као да су ливена најсавременијом машином. Висина слова износи пола сантиметра.

☆

У Ватиканској библиотеци у Риму налази се руком писани Стари завет на јеврејском језику, рађен давно пре изума штампарске вештине. Књига је писана калиграфским писмом и украшена дивним иницијалима. Заједно с масивним сребрним корицама, ова књига тешка је готово 350 килограма. У Средњем веку она је за јеврејско становништво Рима претстављала велику драгоценост. У току немира у граду и пљачки јеврејских храмова, књига је нестала, да се после дужег времена, на необјашњив начин, наједном појави у Ватиканској библиотеци, 1512 године. Кад су Јевреји у Риму сазнали за то, упутили су делегацију тадањем папи Јулију XI, молећи га да им врати „свету књигу“, а они ће му за њу дати исту тежину злата. Зачудо, папа је одбио ову примамљиву понуду, тако да се књига још и данас налази у Ватиканској библиотеци.

ОТКАД СУ МАРАМИЦЕ ЧЕТВРТАСТЕ?

Марамице које су са Истока доношене у Европу биле су округле. Тај облик оне су задржале у Европи све до осамнаестог века. Због те моде јако су се бунили трговци тканинама, јер се за израду округлих марамица трошило више тканине и било је много отпадака. Зато је Луј XVI издао наредбу 1785 године да се марамице праве у четвртастом облику.

КАД ПРЕПОНУ ЂУРА СКОЧИ, ЗА ЊИМ БРАНА БЕЧИ ОЧИ!
АКО ТАЊИР С ПЕКМЕЗОМ ПОВУЧЕМ, МАРЦИПАНА ЈА СИГУРНО ТУЧЕМ!
ШТА ЈЕ ОВО! УХ, ПОБОГУ! ДА ПРЕСКОЧИМ ТО НЕ МОГУ!
ОДЕ БРАНА У ПЕКМЕЗ! ПРЕСЕШЋЕ МУ, СТИПЛ-ЧЕЗ!
НАСТАВИЋЕ СЕ

„Џунгла" крај кућног прага

Ви можда и не слутите да се непосредно уз праг ваше куће налази џунгла пуна најчудноватијих животиња. Крочите само у свој врт, или у први травњак или парк, и пажљиво посматрајте живот у њему. После неколико тренутака видећете да су то заиста непроходне шуме, насељене најразноврснијим бићима. Видећете да се и ту, баш као у правој џунгли, без престанка води очајна борба за опстанак, да и ту влада исти природни закон и борба са стихијом као, рецимо, и на Малајским Острвима.

Ево једног оклопника аеродинамичких линија како се шета по листу. То је јеленак, најјача животиња која постоји. Неки од њих могу да понесу терет који је и до 850 пута тежи од њих самих. Када би, например, слон имао одговарајућу снагу, он би могао да понесе на својим леђима цео један теретни вагон.

Мало даље, на једном ружином пупољку, стоји некаква сивкаста животиња. Својим очима које имају стотине зеница она опрезно посматра околину. Најједном, као стрела узлети увис, зграби комарца и поново се враћа на своју осматрачницу. Недалеко одатле, један мрав трчи лево-десно. Њега води њух, који је оштрији од њуха најбољег хрта. Он по мирису мрављe киселине коју су за собом оставили његови саплеменици иде за њима у потрази за храном.

Какав ли је то плик на овом листу? Кад се мало боље загледа, чини се као неки двор у коме живи принцеза. Али, то је само кућа бебе-ларве. Њена мајка је ту, у ткиву листа, оставила јаје, али је истовремено убризгала и неку хемиску супстанцу која је прузроковала појаву плика. И сад је то пространа трпезарија са зидовима који се једу. Мала ларва нема чега да се плаши. Заштићена је од спољних непријатеља, а у својој остави има намирница у изобиљу.

Добро отворите очи ходајући кроз ову џунглу, па ћете открити нова чудеса. Видећете на понеком листу орошеном јутарњом росом, на врховима тананих стабљика, неке мале овалне предмете сличне бонбонама. То су јаја једног инсекта који има лепа крила и златножуте очи. Он их поставља само тамо где има доста лисних ваши. Из њих ће се излећи „вашји лав". Њихове ларве, које личе на сићушне гуштере, све своје време проводе у прождирању огромног броја вашију. Ти мали шестоноги „лавови" толико су прождрљиви да би прво новорођенче без милости појело чак и своју браћу и сестре само да јаја нису на стабљикама уз које он не може да се успне.

Ако пажљивије гледате, наћи ћете сигурно и „млечне мраве". На гранчици неке руже опазићете најпре стотинак ситних округластих вашију како као игла оштром сурлицом сисају храну. Оне су све скупљене у гомилу, тако да личе на стадо оваца на паши. У средини стада опазићете десетак мрава црних као угаљ, како својим пипцима нежно милују вашке по леђима. Они их то музу. Заголицане, ваши испуштају неку течност којом се мрави хране. Из захвалности, мрави се према својим хранитељкама понашају као прави пастири, чувајући их од других инсеката. А кад дође јесен, мрави их воде у своја топла подземна склоништа, где оне проведу зиму. С првим топлијим данима они ће их поново истерати на пашу.

Међу инсектима који су нађени у ћилибару у Балтичком Мору откривени су и мрави с вашима. Значи да су још и пре двадесет милиона година они чували своја стада вашију. Ову исту слику можете добром лупом да посматрате готово сваког летњег дана у свом врту.

У пролеће, на гранчицама дрвета могу се видети беле памучне куглице, као неке задоцнеле снежне пахуљице. Свака од тих лоптица, која није већа од зрна грашка, у ствари је прави утврђени замак у коме живи нека ларва. Сисајући сок из гранчице, ова сићушна животиња, не дужа од три милиметра, сама ствара овај заштитни омотач. Заклоњена њиме од погледа својих непријатеља и јаких сунчаних зракова који би могли да је сасуше, она живи за богатом трпезом, у потпуној сигурности, све док једног дана не добије крила и вине се у небеско плаветнило.

Ентомолози су досад открили око милион инсеката. Од њих је само један мали део штетан, док је већина корисна. Али, сви су занимљиви. Не морате бити неки нарочити стручњак да бисте уживали посматрајући их. А опрема која вам је потребна да бисте продрли у тајну овог сићушног света веома је проста и јевтина. Довољна је једна џепна лупа и ви се већ налазите у чудесној земљи Лилипуту. Ако баш хоћете, можете набавити и неку илустровану књигу да бисте разликовали инсекте које сретнете.

Пажљиви посматрач чудиће се многочему што буде видео, као што се чуде, уосталом, и сами научници. Например, сусрећу се два мрава. Додирују се својим пипцима, укрштају своје сисаљке, тапшу један другог, а онда свако оде на своју страну. Шта су то они радили? Да нису можда разговарали? Неки природњаци верују у то. Један европски научник ишао је чак толико далеко да је саставио „мрављи речник", у коме је „протумачио" разне врсте додира њихових пипака.

Видећете каткад крилате мраве како излазе у гомилама из својих рупа у земљи, а затим, пар по пар, полећу на свадбени пут. Обратите пажњу какво је време после тога: кад год мрави излазе тако у масама, време остаје лепо бар 24 часа.

Мрави, зрикавци и ваши — то су стални становници вашег врта. Али, има много инсеката који туда само прођу, или се задрже колико да ручају. Неке врсте зоља лете унаоколо тражећи гусенице да у њих положе своја јаја и осигурају потомство. Ту су и пчеле, које својим очима могу да опажају за нас невидљиве ултравиолетне зраке, па вилински коњиц, који први део свог живота проведе у води и дише на шкрге као и свака риба. Он лети као стрела изнад врта, лови инсекте и баца их у торбу начињену од шест својих маљавих ногу.

Може се догодити да ваш врт посети и један лепи ноћни инсект — полифем. Гледајући га док лети, ви свакако не помишљате да је, код толике хране, њему суђено да умре од глади. Јер, полифем нема никаквих органа за варење и за све време свога живота као лептир не једе ништа. Али је зато као гусеница јео немилице.

Крајем лета и почетком јесени, велик број инсеката „резервише собу за преноћиште" у некој биљци која се ноћу затвара. Ако увече изиђете у врт са џепном лампом, често ћете између латица руже или неког другог цвета наћи шћућуреног инсекта. У овој мекој, мирисној постељи он проведе ноћ у удобности и сигурности, да изиђе из ње чим се под првим сунчевим зрацима цвет отвори. Џепна лампа вам ноћу служи као неки пасош, који вам омогућује приступ у тај иначе невидљиви свет. Њен светли сноп продире кроз траву, обасјава сваки стручак, лист и гранчицу, завирује испод напукле коре дрвета. У осветљеном кругу видећете једне инсекте како пузе и гамижу, друге како осматрају околину, или лете и лебде у ваздуху, са очима које им се сијају као рубини.

Посматрајући из забаве свет инсеката, човек може увек нешто ново да открије. Годинама се није могло одгонетнути на који начин неке врсте паукова прибављају себи храну, јер их никад нико није видео да праве мрежу. Ту тајну решио је један дечак. Он је увече у свом врту видео кад је паук брзо направио мрежу, а у зору ју је покварио.

Најславнији европски ентомолог Анри Фабр провео је пола века у посматрању и бележењу онога што је видео у свом врту и по пољима око своје куће. Као дете, Фабр је сањао о далеким путовањима по Андима и обалама Амазоне. Он је био сиромашан и никад није видео те далеке земље. Проживео је ипак узбудљив живот, препун открића, иако се није макао никуд из свог завичаја.

Кроз историју атома

АЛИ „АТОМСКИ ТОПОВИ" ТРОШИЛИ СУ ВИШЕ ЕНЕРГИЈЕ НО ШТО СУ ЈЕ ПРОИЗВОДИЛИ РАЗБИЈАЊЕМ АТОМА!

ЕТО ТИ САД! ПА ТО ЈЕ КАО ДА СТОТИНАРКЕ ТРАМПИШ ЗА БАНКЕ!

ДА! АЛИ, НАУЧНИЦИ СУ УБРЗО ОТКРИЛИ ДА СВАКИ АТОМ УРАНИЈУМА ПРИЛИКОМ ЦЕПАЊА ДАЈЕ НЕШТО ДРУГО... НЕКЕ НОВЕ НЕУТРОНСКЕ МЕТКЕ...

92

56

36

ОХ! ПА ЗАР НИСУ МОГЛИ ДА ЊИХ УПОТРЕБЕ ЗА РАЗБИЈАЊЕ ДРУГИХ АТОМА?

ТИ СИ ПАМЕТАН ДЕЧАК! САД ИМ „ТОПОВИ" ВИШЕ НИСУ БИЛИ ПОТРЕБНИ ЈЕР СУ ВЕЋ МОГЛИ ДА УСПОСТАВЕ ЛАНЧАНУ РЕАКЦИЈУ!

ЛАНЧАНУ РЕАКЦИЈУ? ШТА ЈЕ ТО?

ПОКАЗАЋУ ТИ. ЗАМИСЛИ ДА СУ ОВЕ ГЛАВЕ ШИБИЦА АТОМИ УРАНИЈУМА 235. ПОРЕЂАЋЕМО ИХ ОВАКО... ТАКО ДА СВАКА ОД ЊИХ МОЖЕ ДА ЗАПАЛИ (ИЛИ РАЗБИЈЕ) ДРУГЕ ДВЕ. И ТАДА...

ШИБИЦЕ

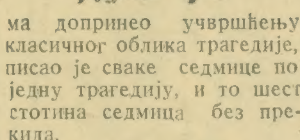
ЗАПАЛИШ ПРВУ ШИБИЦУ. ВАТРА СЕ БРЗО ПРЕНОСИ ДАЉЕ, И ТО САМА ОД СЕБЕ. ТО ЈЕ ЛАНЧАНА РЕАКЦИЈА. СЛИЧНО ЈЕ И СА АТОМИМА УРАНИЈУМА 235. ПОСЛЕ ЈЕДНОГ СЕКУНДА ИМАШ ВЕЋ ДВА МИЛИОНА РАЗБИЈЕНИХ АТОМА...

НАСТАВИЋЕ СЕ

Веровали или не...

ШЕСТ СТОТИНА ДРАМА ЗА ШЕСТ СТОТИНА НЕДЕЉА

Александар Арди (1570—1632), француски драмски писац који је својим делима допринео учвршћењу класичног облика трагедије, писао је сваке седмице по једну трагедију, и то шест стотина седмица без прекида.

ЧОВЕК-МАЈМУН

Џим Петерс из Портсмаута, на Род Ајленду, сваке недеље изјутра пење се на једно високо дрво у свом дворишту и с њега не силази све до понедељка.

НАЈВЕЋИ КОЊ

Пред Други светски рат у Данберију, у Америци, угинуо је „Хирам", највећи коњ који је икад живео на свету. „Хирам" је био висок 2,10 метра, а тежак 1320 килограма.

ДВАДЕСЕТ ПЕТ ПЕРОРЕЗА У ЖЕЛУЦУ ЈЕДНОГ МАЂИОНИЧАРА

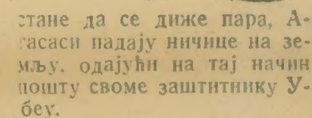
Новембра 1937 године у једној лондонској болници био је оперисан неки индуски мађионичар који је неколико месеци задивљавао лондонску публику својим вештинама. Из његовог желуца извађено је том приликом 25 перореза и два кључа које је мађионичар прогутао на једној претстави два дана пре операције. Да би избацио предмете прогутане на претставама, мађионичар би обично попио увече чашу воде, ујутру би прогутао уже дуго шест метара и помоћу нарочитих ритмичких вежби избацивао их из стомака. Међутим, последњи пут то му није успело па је морао на операциони сто.

НЕОБИЧАН ЈУБИЛЕЈ

Године 1936 бостонски кловн Марк Енцел славио је двоструки јубилеј: двадесетпетогодишњицу свог рада у циркусу и 150-хиљадити шамар који је добио у току своје кловновске каријере.

ОБОЖАВАОЦИ ВОДЕНЕ ПАРЕ

Сви мушкарци мале племенске групе Агасас, која живи у индиској покрајини Мисоре, баве се искључиво прањем веша. Ово, за мушкарце необично, занимање прелази са оца на сина. Иначе, ова племенска група сматра за свог главног заштитника бога Убеа, тј. водену пару. Кад год вода спремљена за прање рубља почне да ври и из котла

стане да се диже пара, Агасаси падају ничице на земљу, одајући на тај начин пошту своме заштитнику Убеу.

ЏИНОВСКА БЕБА

Лесли Бауел из Лаустофта, у Енглеској, имала је 62 килограма у својој трећој години.

Где је север?

Свако зна да се помоћу компаса најлакше и најсигурније може наћи где је север, па онда где су и остале стране света. Али, постоје и многи други начини да се то сазна. У давним временима, док су људи живели примитивним животом, пастири на непрегледним равницама, морнари на пучини и ловачка племена по непроходним шумама могли су дању по Сунцу, а ноћу по звездама да одреде, истина само приближно, где се налазе стране света. При изласку, ујутру, Сунце је на истоку, при заласку на западу, а у подне на југу; Северњача и неке суседне звезде увек су на северној страни неба. Но, и по неким другим звездама, па и по Месецу, могло се оријентисати.

Мада данас постоје путокази на раскрсницама, ипак је добро да човек и без њих може да се снађе, нарочито ако се налази у крају који слабо или никако не познаје. Стога ћемо овде изложити један веома једноставан начин да се дању нађе југ, па самим тим и остале стране света. За ово су потребна два услова: часовник који приближно тачно ради и да се Сунце у случају облачног времена бар мало назире.

Поступак је следећи. Часовник, било ручни или џепни, држи се водоравно у руци и окреће се дотле док врх мале казаљке не буде управљен према Сунцу. Ако је ова казаљка сувише мала, или се иначе тешко види, може се над њену осовину поставити усправно нека игла, чиода или сламчица, па се часовник окреће све док сенка игле или сламке не падне у продужење мале казаљке. Ово је најважнији део посла и треба га пажљиво и тачно обавити.

Кад је тако мала казаљка својим врхом уперена у Сунце, онда треба у мислима повући праву линију од осовине казаљки према броју 12 на бројчанику часовника. Тако се добија један угао између мале казаљке и правца према броју 12. Сад још остаје да се овај угао, опет у мислима, подели на два једнака дела, правом линијом која полази од осовине казаљки и која на равне делове сече лук бројчаника између мале казаљке и правца броја 12. Ова линија биће увек управљена према југу, ма које доба дана било у тренутку мерења. Лук између мале казаљке и броја 12 може се с великом тачношћу поделити на два дела захваљујући минутним подеоцима на часовнику. Треба имати на уму да положај велике казаљке при овоме не игра никакву улогу.

Ево неких упрошћених примера који ће показати да је горњи поступак заиста тачан. Знамо да о равнодневици Сунце излази у шест часова тачно на истоку. Тога дана у време изласка Сунца мала казаљка показује дакле шест часова, па ће на часовнику правац 6 бити окренут према истоку, према Сунцу. Правац 12 је на супротној страни и показује запад, а права линија између ова два правца, који заклапају угао од 180 степени, ићи ће од осовине казаљки преко правца 9 и показивати југ. Ако тражимо југ у 9 часова пре подне, угао између правца који показује мала казаљка и правца 12 износи 90 степени, а права која га дели на једнаке делове пролази преко подеока који означава 7,5 минута до 12. Њено продужење опет ће показивати југ, јер смо заједно с кретањем Сунца окренули и часовник. У подне се поклапају мала казаљка управљена на Сунце и правац 12, угао између њих износи нула степени, те према томе сама мала казаљка показује и правац Сунца и правац југа, као што и мора бити у подне.

ЧИЈИ ЈЕ ОВО ЖИВОТОПИС?

Овде ћемо вам дати животопис једног нашег старијег писца-романсијера.

Он се родио 1863 године у селу Моштаници, Београдски округ. Свршио је богословију у Београду, а духовну академију у Кијеву. Као наставник служио је у гимназијама у Крагујевцу, Нишу и Београду, Умро је 1899 године у Београду. Почео је да пише почетком деведесетих година и за кратко време дао приличан број приповедака и три романа Његове најбоље приповетке под насловом „Слике из живота“ издала је Српска књижевна задруга 1904 године. Његови романи су: „Горски цар“ (1897), „Сеоска учитељица“ (1898) и „Порушени идеали“ (1900).

Да ли се можете сетити о коме је реч? Ако не можете, читајте даље.

Он је волео Шумадију и био је њен песник, али не идиличан као Јанко Веселиновић. Описујући Шумадију с великом љубављу, он није затварао очи пред стварношћу, па је живот у шумадиском селу осамдесетих година прошлог века сликао доста отворено, слободно, онако како је. Истицао је и рђаве особине сељачке и црне стране сеоског живота. Роман „Горски цар“ посветио је сликању једног друштвеног зла — хајдучије, која је у то време била завладала на шумадиском селу. Тешке прилике у којима је живео и болест створили су код њега незадовољство и он је почео да пада у мрачан песимизам, нарочито у своја два последња романа — „Сеоској учитељици“ и „Порушеним идеалима“.

Он је ђак руске школе. Одушевљавао се руским писцима, нарочито Толстојем, преводио их и код њих се учио писању. Радио је брзо, нарочито у последњим годинама, па му радња није увек јасна. Писао је без плана; стил му је често сведен на новинарску фразу. Његове слике из сеоског, маловарошког, чиновничког живота доста верно су хватане и иду у боље радове ове врсте. Он је најбољи у роману.

Ако се ни сад нисте сетили о коме је реч, дајемо вам одговор.

(Светолик Ранковић)

ДРВЕТА СЛОБОДЕ

За време Француске револуције почела су да се на све стране саде у славу револуције дрвета слободе. То се почело од маја 1790 године, кад је посађено прво овакво дрво у месту Сен Годану. Убрзо је свака општина хтела да има своје дрво слободе. Године 1791 у самом Паризу било је 2.000 оваквих дрвета, а 1792 у целој Француској било их је засађено око 60.000. Французи су оваква дрвета садили и у иностранству (например у Пољској), као и у колонијама (у Сенегалу). Посађено је неколико дрвета и у част братства, али није познато да је иједно дрво посађено у част једнакости.

ФОНОАУТОГРАФ

Фоноаутограф (глас који се сам уписује) претставља прву справу за механичко бележење гласова. Године 1856 ову справу измислио је и направио типографски радник Леон Скот, па јој је и дао то име. Звук се убележавао помоћу игле на један ваљак. Скот није видео много користи од овог свог проналаска и умро је у беди.

РЕБУС

M’,

Реч ребус постала је у 17 веку. У то време младићи у Пикардији (низак и плодан предео у северозападној Француској, с главним градом Амијеном) имали су обичај да у одређено доба године, приликом неких верских свечаности, састављају загонетке у цртежима, бројевима и словима, којима су правили двосмислене и тајне шале на рачун својих суграђана. Збирке тих шала звале су се „De rebus quae geruntur“, што значи: О стварима које се догађају. Отуда се загонетке ове врсте називају кратко — ребусима.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

„МЛАЗНА“ РИБА

У једном речном кориту у енглеској покрајини Беркшир недавно су нађени окамењени остаци такозване млазне рибе, претече данашњих сипа. Та риба живела је у доба диносауруса. Њени недавно пронађени скамењени остаци стари су 120 милиона година. Занимљиво је да се та, свега 5 до 10 сантиметра дуга, риба кретала тачно по принципу кретања млазних авиона и бродова. Кроз отвор на предњој страни главе увлачила је воду и избацивала је кроз једну цевкасту жлезду испод тела. Могла је веома брзо да се креће и напред и натраг.

6760 ЈЕЗИКА НА СВЕТУ

Према статистици француске Академије наука, данас се у свету говори 6760 језика. У свакодневном говору просечно образован човек не употребљава више од 5.000 до 6.000 речи. Хомерова „Илијада“ и „Одисеја“ садрже укупно 9.000 различитих речи, а Гетеова дела око 11.000. Шекспир је у својим драмама употребио 24.000 разних речи.

РАДИОАКТИВНО ЗЛАТО КАО ЛЕК КОД СРЧАНИХ ОБОЉЕЊА

Три америчка лекара лечила су болеснике од рака код којих је оболело и срце injекцијама радиоактивног злата. Код овог случаја рака нагомилава се ексудат у грудној дупљи, а као последица тога долази до проширења срца, слабљења пулса и тешког дисања, при чему кожа поплави. Недељу дана после примања инјекција радиоактивног злата болесник је био у стању да напусти болницу. Кад је после десет недеља опет позван на преглед, констатовано је да је срце добило своју нормалну величину и да добро ради. Дисање је постало нормално, изузев приликом тешких физичких послова. Чак и после четири и по месеца стање је остало исто. Лекари, међутим, истичу да се овим начином сам рак не може лечити.

АУТОБУСИ СА ВИШЕ ВРАТА

Од недавно у Паризу саобраћају аутобуси који имају врата и у средини. Задња врата су улазна, док на свим станицама путници могу излазити и на средња и на предња врата. Показало се да су захваљујући овоме стајања на станицама много краћа.

НОВИ АУТОМОБИЛИ

На последњој међународној изложби аутомобила, која је недавно одржана у Паризу, могло се видети каква ће кола ове године бити у употреби. Сам мотор није претрпео готово никакве измене, док се новости углавном састоје у већој удобности и једноставнијем руковању. Код већине кола брзина се регулише аутоматски, помоћу једног хидрауличног уређаја. Док Американци појачавају снагу мотора и брзину, дотле европски конструктори теже да кола буду што лакша, јевтинија и са што мањом потрошњом горива. Појавила су се и кола израђена од пластичне материје.

ШТА ЈЕ АМБАРВАЛИЈА ?

Амбарвалија је свечаност која се у мају одржавала у старом Риму у част Марса, а доцније у част Церере. На дан свечаности водиле су се око поља жртвене животиње: свиња, ован и бик. То се чинило да би се од поља одвратиле све непогоде. Исти се обред вршио и на свечаности званој амбурбиум, која се одржавала у фебруару. Тада су се свиња, ован и бик водили око града.

ПИЋЕ У КУТИЈАМА

Лако се може догодити да боце ускоро изиђу из употребе. Наиме, у Калифорнији се сва пића већ продају у кутијама од белог лима, јер су оне хигијенскије, лакше за пуњење и много згодније за ношење, транспортовање и дуже чување од боца. Кутије су се у почетку употребљавале само за воћне сокове, али се увидело да се исто тако лепо могу пунити и пивом. Цена пива у кутијама нешто је виша од пива у боцама, али је зато транспорт јевтинији и нема бојазни од ломљења.

НАПУШТЕНА ИДЕЈА О АТОМСКОМ ПОГОНУ АВИОНА

И поред свих покушаја који су чињени у САД да се атомски погон примени и на авионима, није се у томе успело и засад је обустављен сваки рад у том правцу. Наиме, није се могло решити питање изолације посаде од штетног утицаја атомског зрачења. Сви испробани начини заштите показали су се као неефикасни. Помишљало се и на то да се начини авион на атомски погон без пилота, али се увидело да би пад једног таквог авиона изазвао на земљи велика разарања и многобројне људске жртве. Тако је, бар засад, напуштена идеја о атомском погону авиона, све док се не начини неки нов материјал који би био и лак и добар изолатор.

МЕТРОНОМ

Метроном је кратко клатно код кога се трајање осцилација регулише померањем једног тега дуж шипке клатна. На шипци су урезани подеоци који означују број осцилација у минуту. Метроном се употребљава у музици за давање такта.

ПИРИНАЧ И БОЛЕСТ БЕРИ-БЕРИ

Познато је да је болест бери-бери нарочито раширена у оним крајевима Азије где пиринач претставља готово искључиву храну становништва. Међутим, запажено је да је, откако је на острву Батан, једном од Филипинских Острва, уведена употреба „витаминизираног“ пиринча, број оболелих од ове болести знатно смањен. Пре но што дође у руке потрошача, пиринач се потапа у воду у којој је растворена већа количина разних витамина. У воду се ставља и неки бео прашак, који спречава да се витамини доцније раствopе у води за време кувања. Овај додатак не даје храни неки други укус или мирис. Утврђено је да је довољно само пет процената витаминизираног пиринча на 95 процената обичног па да се спречи појава болести бери-бери.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Тајанствени бројеви

1	2	4	8	16
3	3	5	9	17
5	6	6	10	18
7	7	7	11	19
9	10	12	12	20
11	11	13	13	21
13	14	14	14	22
15	15	15	15	23
17	18	20	24	24
19	19	21	25	25
21	22	22	26	26
23	23	23	27	27
25	26	28	28	28
27	27	29	29	29
29	30	30	30	30
31	31	31	31	31

Узмите пет табачића хартије (обичне, или још боље тврде) и на сваком испишите по једну колону бројева како су горе исписане. На првом табачићу имаћете шеснаест непарних бројева од 1 до 31, на другом разне бројеве од 2 до 31; на трећем од 4 до 31; на четвртом од 8 до 31; а на петом редом бројеве од 16 до 31. Са таквих пет табачића можете се међу друговима приказивати као прави мађионичар. Ево како.

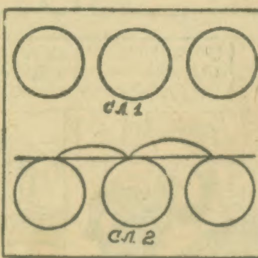
Реците некоме у друштву да замисли ма који број од 1 до 31. Показујте му онда један по један табак и сваки пут га питајте да ли се број који је он замислио налази на том табаку. Ако каже да се налази, ви запамтите први горњи број (1, 2, 4, 8 или 16). Кад сте му тако показали свих пет табака, имате само да саберете оне горње бројеве које сте запамтили сваки пут када је он рекао да се на томе табаку налази замишљени број. Збир тих бројева даће вам број који је био замишљен.

Узмимо, например, да неко замисли број 26. Кад му покажете први табак и питате га да ли се број ту налази, он ће вам одговорити да га на том табаку нема. Тада му покажите други табак. На њему има број 26 и он ће вам рећи да се замишљени број налази на томе табаку. Ви ћете онда, не говорећи ништа, запамтити први број тога табака, а то је — 2. На трећем нема броја 26. На четвртом има и ви ћете запамтити први број те колоне — 8. На петом табаку такође има 26. Запамтићете први горњи број — 16.

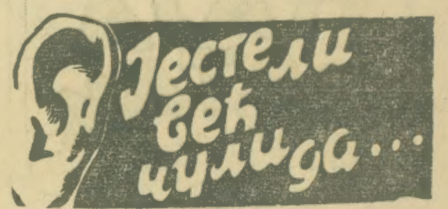
Тиме сте завршили испитивање. Остаје вам само да у глави саберете три запамћена броја: 2, 8 и 16. Збир та три броја је 26. Кад будете рекли: „Замислио си број 26“, сви ће се у друштву чудити како сте то погодили.

ВЕЛИКА ЗАГОНЕТКА

Ова три круга која видите на слици 1 могу се нацртати једним потезом, не дижући писаљку с хартије. Ако не знате како то треба урадити, погледајте слику 2 и биће вам јасно. Треба узети парче хартије и савити га један-

пут, али не напола, него на трећину, тако да одоздо вири једна трећина хартије. Тада, не дижући писаљку, нацртајте на доњем делу хартије три круга, везујући их на тај начин што ћете извлачити црту преко горњег дела хартије.

... кад се Јулије Цезар пре више од 2.000 година искрцао на Британска Острва, нашао је на њима тетовиране дивљаке одевене у животињске коже и наоружане копљима. То су били стари Брити.

... да би набавио средства за куповину књига и вршење експеримената, Џорџ Стивенсон, проналазач железнице, бавио се разним пословима: крпио је и правио обућу, оправљао часовнике и шио одела за рударске раднике и сељаке. Његов „модел“ мушког одела и данас носе сви становници села у коме се Стивенсон родио.

... и Египћанке из Старог века употребљавале су руж за усне. У „музеју лепоте“ у Ливерпулу, где су изложена сва средства за улепшавање кроз векове, налази се и један руж из старог Египта.

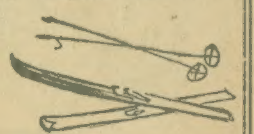
... један старомодни мушки костим за купање био је тежак

кад се накваси око девет килограма.

... највеће степенице без одморишта налазе се на острву Светој Јелени. Високе су 200 метара и имају 700 степеника.

... реч „ски“ норвешког је порекла (Норвежани је изговарају „ши“) и значи — цепаница. Скије, или како их ми називамо смучке, употребљавале су се у Северној Европи још у Старом веку. У једном

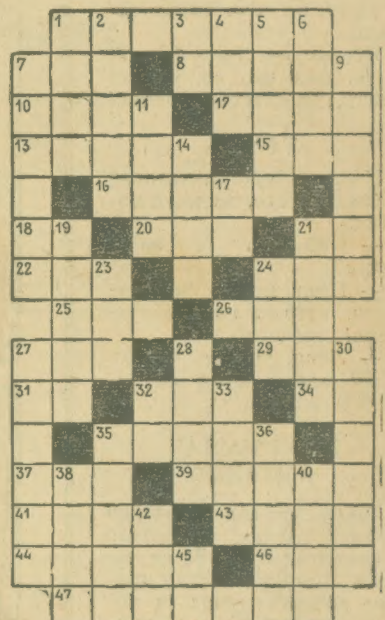

гробу старом 4.000 година, који је откопан у Финској, нађене су, поред осталих ствари, и једне смучке. Већ крајем Средњег века међу Лапонцима су одржаване смучарске утакмице.

Водоравно: 1) име и презиме америчке књижевнице; 7) животиња из породице мачака; 8) име писца „Дунда Мароја“; 10) град у Сирији; 12) пространа фабричка радионица; 13) врста радног односа; 15) крајња тачка замишљене земљине осе; 16) староседеоци Балкана; 18) место у Србији; 20) узвик; 21) предлог; 22) место у Далмацији; 24) снови; 25) место познато по витешкој игри алки. 26) град у Француској; 27) проналазач телефона; 29) златоносна река у Источној Србији; 31) иницијали презимена и имена енглеског социјалисте-утописте (1771—1858); 32) временска јединица; 34) показна заменица; 35) јаја из којих треба да се излегу пилићи; 37) свеза; 39) филмско платно; 41) уредан; 43) роман америчке списатељице Агнес Смедли. 44) највећа филмска награда; 46) проналазач парне машине; 47) лала.

Усправно: 1) тестера; 2) кратка књижевна или научна расправа (множ.); 3) иницијали нашег савременог књижевника; 4) презиме немачког композитора из 18 века; 5) становници Арабије; 6) килограм; 7) главни град једне азиске државе; 9) резултати анализа. 11) климатско место крај Сарајева; 14) граната; 17) грчко слово; 19) драгоценост која се добија из школьке; 21) врста тканина; 23) река у Египту; 24) део имена нашег савременог сликара; 27) италијански књижевник из доба Ренесансе; 28) гомиле; 30) наше острвце у Јадрану; 32) шта (у дијалекту); 33) проналазач саксофона; 35) огрлицу; 36) наша река; 38) чувени композитор. савременик Шопена; 40) град у Трансјорданији; 42) део; 45) јапанска мера за путеве.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Клис; 5) Глинка; 7) груб; 8) Ика; 10) ампер; 12) ат; 13) Алеп; 15) да; 17) Азија; 19) Емс; 21) Арас. 22) Амичис; 24) Брем; 25) Тел; 27) ранац. 29) ни; 30) агач; 32) М(ихаило) Л(алић); 34) ораси; 36) сет; 38) ипак. 39) тренер; 41) Ирак.

Усправно: 1) клупа; 2) либела; 3) Ин; 4) ски; 5) грм; 6) Ака; 7) гајде. 9) атлас; 11) резач; 14) пирит; 16) амара; 18) јасен; 20) смена; 23) имаго; 24) Брамс; 26) Липик; 28) царина. 31) Чапек; 33) лег; 35) Сер; 37) трм; 40) ер.

Који је ОДГОВОР *тачан*

ЕПИТОНИЈЕ је:

- део музичког инструмента
- стари грчки песник
- јунак из Шекспирове драме
- врста старе игре

ПИЕМИЈА је:

- биљка
- маневрисање бродова
- медицински израз
- зборник закона

СТРАТОПЕДИЈА је:

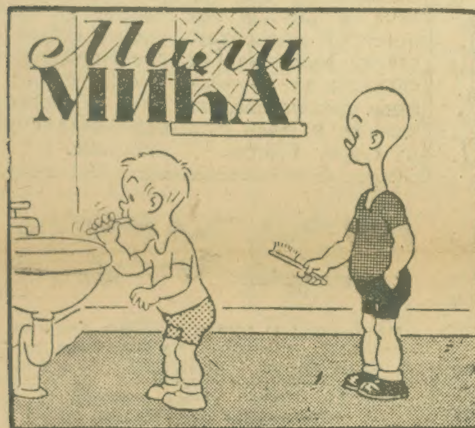
- војна наука
- стари музички инструмент
- планина на југу Балканског Полуострва
- врста лађе

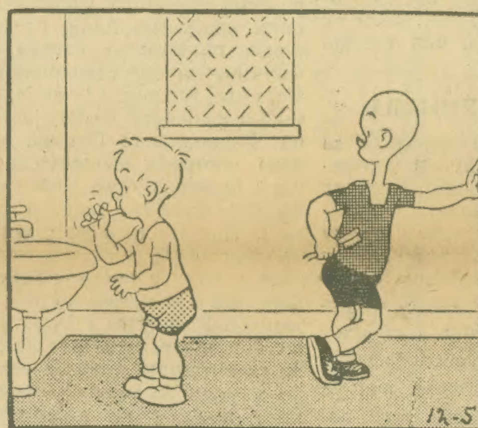
ОДГОВОР:

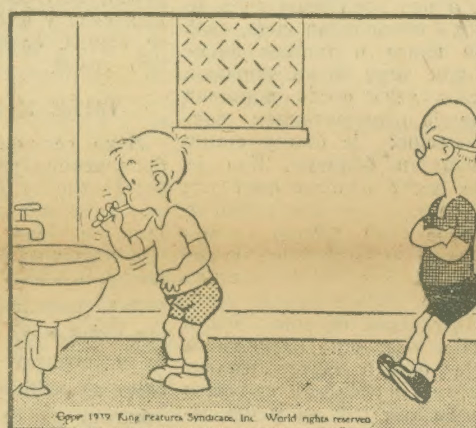
ЕПИТОНИЈЕ су чивије или вијци којима се затежу и удешавају жице на неким музичким инструментима.

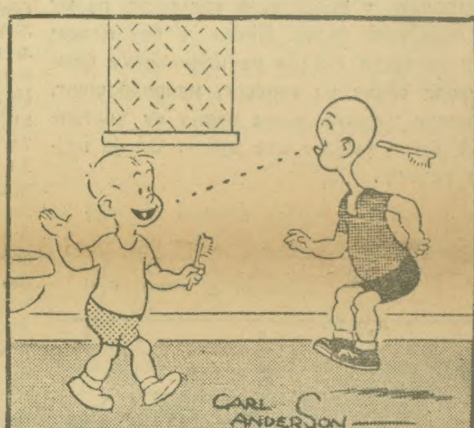
ПИЕМИЈА је тровање крви услед загнојавања, сепса, заразна болест која настаје услед продирања изазивача гнојења у крвне судове.

СТРАТОПЕДИЈА је вештина подизања логора, наука о бирању згодног места за логоровање трупа и о уређењу логора.

КАКО ЋЕ КАД СУ ЈУЧЕРАШЊЕ

Мики: — Шиљо, који је данас датум?

Шиља: — Жао ми је, Мики, али не знам.

Мики: — Погледај онда у новинама које држиш у руци, па ћеш одмах сазнати.

Шиља: — Знао бих то и ја, али ово су, на несрећу, јучерашње новине!

ТАКСА

Пера Ждера допутовао у једно место, па пита носача:

— Колика је ваша такса?

— Први кофер пет динара, остали по два динара!

— Лепо, ја ћу понети први кофер, а ви ми понесите остале.

ПРОНАЛАЗАЧ АМЕРИКЕ

Донео учитељ у разред велики глобус, па позвао Рају да покаже где се налази Америка. После краћег тражења Раја је показао прстом на тај континент.

— Е, а сад ми реци ко ју је пронашао!

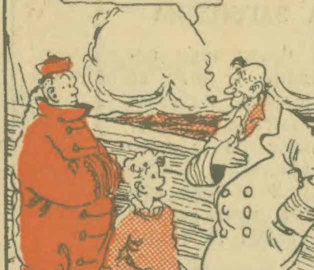
— Ја! Верујте ми да ми нико није шапнуо, већ сам је сам нашао!

ПУСТОЛОВИНЕ МАЛОГА ЏОНИЈА

ВЕРУЈУЋИ ДА НА БРОДУ „МОРСКА ЛАСТАВИЦА" ПОСТОЈИ ИЗДАЈИЦА, ШАНГ ЛИН И ЊЕГОВИ ПРИЈАТЕЉИ ПРОВОДЕ НЕКОЛИКО УЗБУДЉИВИХ ЧАСОВА У ПОТЕРИ ЗА ТАЈАНСТВЕНИМ НЕПРИЈАТЕЉЕМ

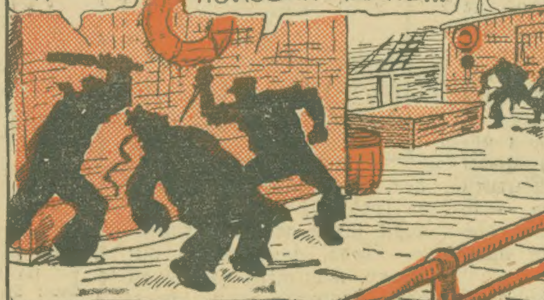

Одговорни уредник Стојиљко [illegible], Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" Штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124 [illegible] полугодишња 250 [illegible] за иностранство годишња 7[illegible]0, полу[illegible] 3[illegible]0 динара. Рукописи се не враћају.